

เครือข่ายความเข้มแข็งด้านการใช้ภาษาและวัฒนธรรมไทยทรงดำในจังหวัดสุราษฎร์ธานี Strength network of language usage and Tha Dong Dami culture in Suratthani province

จิรวรรณ พรหมทอง* และสุวิมล เวชวิโรจน์
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

Jirawan Promthong* and Suwimol Wathwiroch
Faculty of Humanities and Social Sciences, Suratthani Rajabhat University

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการของกระบวนการสร้างเครือข่ายกลยุทธิ์การจัดการเครือข่าย และรูปแบบการสร้างเครือข่ายความเข้มแข็งด้านการใช้ภาษาและวัฒนธรรมไทยทรงดำในจังหวัดสุราษฎร์ธานีโดยอาศัยการวิจัยเชิงคุณภาพในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ ได้แก่ ครู ภูมิปัญญาและชาวไทยทรงดำในชุมชน หน่วยงานภายนอก ผู้นำชุมชน อาจารย์ นักวิชาการ ร่วมกับการศึกษาเอกสารทางวิชาการ ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษา พบว่า พัฒนาการของกระบวนการสร้างเครือข่ายมีทั้งส่วนที่ปรับตัวและส่วนที่ถูกคัดเลือกไว้ โดยเฉพาะพิธีกรรมเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องผีแถนหรือผีบรรพบุรุษ ผ่านพิธีศพและพิธีเสนเรือน ทำให้ชุดเสื้อฮู้ยังคงทำหน้าที่แสดงถึงความกตัญญูแก่บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ในขณะที่การแต่งกายในชีวิตประจำวันถูกลดทอนลงเนื่องจากปัจจัยการผลิตที่ไม่เอื้อต่อการตัดเย็บ และมีการเผยแพร่วัฒนธรรมออกสู่ภายนอก เช่น งานแสดงเปิดงานในจังหวัด รายการโทรทัศน์ สถาบันการศึกษาและงานแสดงโชว์ต่างประเทศ เป็นต้น สำหรับกลยุทธิ์การจัดการเครือข่าย ประกอบด้วย 5 ประการ คือ ประการแรก กลยุทธิ์เชื่อมร้อยความรู้สึกร่วมกันผ่านทางการแต่งกาย และการประกอบพิธีกรรม ประการที่สอง กลยุทธิ์การรักษาและขยายอัตลักษณ์ของชุมชน เช่น การแต่งกายประกอบการแสดงรำในชุดไทยดำริ้วพัน และการนำลวดลายผ้าทำเป็นสินค้าทางวัฒนธรรม ประการที่สาม กลยุทธิ์สืบทอดความเชื่อผ่านเสื้อฮู้ ประการที่สี่ กลยุทธิ์การบริหารจัดการเครือข่าย ประกอบด้วย ความยืดหยุ่น ความเสมอภาค ความเป็นอิสระ และการมีเป้าหมายที่ชัดเจน และประการสุดท้าย กลยุทธิ์การสร้างรายได้ ด้วยการนำลวดลายผ้ามาทำเป็นสินค้าทางวัฒนธรรม เช่น กระเป๋า พวงกุญแจ ของใส่มือถือ ลายหน้าหมอน เป็นต้น สำหรับรูปแบบการใช้ภาษาและวัฒนธรรมไทยทรงดำ สามารถจำแนกได้ เช่น การใช้ภาษามีการบรรจุเข้าเป็นส่วนหนึ่งในการเรียนการสอนเข้าสู่โรงเรียนบ้านไทรงาม และเป็นการสร้างการเรียนรู้ให้กับองค์กรภายนอก เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี พิธีศพ พิธีแต่งงาน พิธีเสนเรือน และการแต่งกายเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน สำนักวัฒนธรรมจังหวัด วัดและงานเทศกาลวันสงกรานต์ ชาวไทยทรงดำได้ร่วมกันแต่งกายเพื่อสร้างสายสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างชาวไทยทรงดำร่วมกัน

คำสำคัญ: เครือข่ายภาษา, วัฒนธรรมไทยทรงดำ

Abstract

The research purposes were to study the development of network building procedures, the network management strategies, and the formats for building strength network in terms of language use and culture of Thai Songdam in Surat Thani. The qualitative research was used to collect the data namely the interview and the observation which were collected from wisdom

teachers and Thai Songdam people in the community, organizations, community leaders, lecturers, academic scholars, as well as the review study from academic documents, textbooks, and related researches. The result revealed that there were both adaptive and selective parts of the development of network building procedures especially the belief about the ritual of Phee Than (Ancestral spirits) called the funeral ritual and Sen Ruen ritual. Accordingly, dressing 'Hee' represented the respect of dead ancestors. However, its dressing in daily life was diminished due to the production factors which were not kind for dressmaking. It was culturally seen in public such as provincial performances for opening ceremony, T.V. programs, educational institutes, and international performances. According to the network management strategies, there were 5 strategies namely the strategy of feeling sharing through dressing and ritual-making, the strategy of perseverance and broadening the community identities such as dressing Thaidam Ramphan in shows, clothing patterns in cultural products, the strategy of belief inheritance through 'Hee' dress, the strategy of network management such as flexibility, equality, liberty, and clear target, and the strategy of earning such as the application of clothing patterns in cultural products of bags, keychains, cell phone cases, and pillow cases. According to the formats of the language use and culture of Thai Songdam, it could be classified as following; the language use has been a part of teaching and learning at Ban Sai-Ngam school; it enhanced learning for outside organizations such as Suratthani Rajabhat University; it was in the funeral ritual, Pang Kwan ritual, Sen Ruen ritual, and dressing in school activities, the provincial cultural office, temples and Songkran festival. In addition, Thai Songdam gathered wearing their cultural dress in order to build their social relationships.

Keywords: network, language, culture of Thai Songdam

บทนำ

กลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำในจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว เช่น การแต่งกาย ทรงผม ภาษา บ้านเรือน อาหาร และการประกอบ อาชีพ รวมไปถึงความเชื่อที่สืบทอดกันมานาน ก่อให้เกิดพิธีกรรม และประเพณีที่น่าสนใจมากมายแม้ในกระแสวัฒนธรรมจากภายนอกที่ล้นหลามเข้าทดแทนวัฒนธรรมดั้งเดิมอย่างต่อเนื่อง แต่สำหรับชาวไทยทรงดำ วัฒนธรรมหลายอย่างหาได้สูญสลายไปตามกระแสไม่ แต่ยังคงปฏิบัติสืบทอดกันมาอย่างน่าประทับใจ เช่น ภาษา การแต่งกาย งานประเพณีและการดำรงชีวิตที่สมถะเรียบง่ายแบบดั้งเดิม ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่ชาวไทยทรงดำพึงพอใจและดำรง รักษา ไว้อย่างภาคภูมิใจ

พื้นที่อำเภอพุนพิน อำเภอบ้านนาสาร และอำเภอเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นอีกพื้นที่ที่ชาวไทยทรงดำอาศัยอยู่ มีระบบความสัมพันธ์ของคนอันดีมาด้วยกันของคนในชุมชนและมีชาวไทยทรงดำมาอาศัยอยู่จนถึงปัจจุบัน ด้วยการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่เกิดขึ้นเป็นส่วนหนึ่งของการนำมาสู่การเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ ผู้วิจัยจึงเกิดความสนใจที่จะศึกษาเครือข่ายความเข้มแข็งด้านการใช้ภาษาและวัฒนธรรมไทยทรงดำในจังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อประโยชน์ในการอนุรักษ์ ภาษา วัฒนธรรมไทยทรงดำและเป็นการต่อยอดการศึกษา ภาษา และวัฒนธรรมไทยทรงดำต่อไปในอนาคต และให้สอดคล้องกับการพัฒนาคุณภาพการดำรงชีวิตของประชากรชาวไทยทรงดำในจังหวัดสุราษฎร์ธานีต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการความเป็นมา และกระบวนการสร้างเครือข่ายความเข้มแข็งด้านการใช้ภาษาและวัฒนธรรมไทยทรงดำในจังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อศึกษากลยุทธ์การจัดการเครือข่ายความเข้มแข็งด้านการใช้ภาษาและวัฒนธรรมไทยทรงดำในจังหวัดสุราษฎร์ธานี
3. เพื่อศึกษาหารูปแบบการสร้างเครือข่ายความเข้มแข็งด้านการใช้ภาษาและวัฒนธรรมไทยทรงดำในจังหวัดสุราษฎร์ธานีในการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมท้องถิ่น

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth interview) การสังเกตการณ์ภาคสนาม (field observation) รวมทั้งศึกษาข้อมูลเอกสารขั้นต้น (Primary Data) และข้อมูลเอกสารชั้นรอง (Secondary Data) ในการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย

จากการศึกษาพัฒนาการความเป็นมา และกระบวนการสร้างเครือข่ายความเข้มแข็งด้านการใช้ภาษาและวัฒนธรรมไทยทรงดำในจังหวัดสุราษฎร์ธานี เมื่อมองด้านภาษาและวัฒนธรรมไทยทรงดำ จังหวัดสุราษฎร์ธานีจากยุคอดีตถึงปัจจุบันที่เริ่มมีหน่วยงานภายนอกได้เข้ามาติดต่องค์ความรู้แบบวัฒนธรรมเชิงรุก ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นสามารถอธิบายพัฒนาการของภาษาและวัฒนธรรมของชาวไทยทรงดำ ได้แก่ ภาษา พิธีแต่งงาน พิธีเสนเรือน พิธีศพ การฟ้อนแคน และการแต่งกาย จากอดีตถึงปัจจุบันพบว่ามีลักษณะการสืบทอดและปรับตัวไปบางประการ เพื่อให้เห็นถึงความต่อเนื่องที่ชัดเจน ผู้วิจัยจะขอนำเสนอโดยการเปรียบเทียบเป็นตารางดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงพัฒนาการความเป็นมาของภาษาและวัฒนธรรมไทยทรงดำจากอดีตถึงปัจจุบัน

ภาษาและวัฒนธรรมไทยทรงดำ	พัฒนาการความเป็นมาของภาษาและวัฒนธรรมไทยทรงดำ	
	อดีต	ปัจจุบัน
ภาษา	ภาษาไทยทรงดำในจังหวัดสุราษฎร์ธานี คือมีลักษณะเป็นคำโดด พยางค์เดียว เช่น คำว่า อ้าย เอม แลง ง่าย ช่วง เลื้อ สาด เป็นต้น ถ้าจะมีคำหลายพยางค์ ก็เอาคำโดดมาผสมกัน เช่น ซ่องฮี – กางเกงขายาว ลูก – ลูกคนแรก กกแนน – บุญแต่ปางก่อน ผ้าฮ้าย – ผ้าขี้ริ้ว เอื้อนฮ้าย – เรือนไม่ดี (ไม่เป็นมงคล) และไม่มีเสียงควบกล้ำ เช่น คำว่า ปลา ชาวไทยทรงดำออกเสียงว่า ปา หรือโตปา พร้อม ออกเสียงว่า ป้อม เวลากลางคืน ออกเสียงว่า กางกิน เป็นต้น คำบางคำไม่อาจจะเขียนวรรณยุกต์ในภาษาไทยกำกับการออกเสียงให้ตรงกับออกเสียงในภาษาไทยทรงดำได้ เช่นคำว่า เจือ แปลว่า ขวน ประโยคว่า “เจือกันมา” แปลว่า ขวน กันมา ประโยคว่า “เจือเกววัลย์ เจือกล้วย” แปลว่า เชื้อสาย ประโยคว่า “เจือผู้	การใช้ภาษาของชาวไทยทรงดำในจังหวัดสุราษฎร์ธานีมีการออกเสียงใกล้เคียงกับภาษา ถิ่นได้อาจเป็นเพราะบริบททางสังคมเพราะการพูดติดตล่อสื่อสารกันในชีวิตประจำวันมีการสื่อสารกับคนภาคใต้เป็นส่วนใหญ่และจะพูดภาษาไทยทรงดำเฉพาะกับบุคคลในครอบครัวเท่านั้น เนื่องจากชุมชนชาวไทยทรงดำในภาคใต้มีจำนวนไม่มากนักลักษณะการใช้ภาษาของชาวไทยทรงดำในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ปัจจุบันจะสื่อสารเฉพาะกับในครอบครัวและชุมชนไทยทรงดำด้วยกันเท่านั้น และแต่เมื่อเวลาผ่านไปภาษาพูดและภาษาเขียนยังคงอยู่ในหมู่ของผู้สูงอายุจนถึงปัจจุบัน ลูกหลานสมัยใหม่จะฟังภาษาไทยทรงดำ

	ท้าว” แปลว่า เชื้อ ประโยคว่า “เหลือเชื้อ” แปลว่า เหลือเชื้อ หรืออย่างคำว่า “ปี” วรรณยุกต์สามัญออกเสียงสำเนียงต่างกัน จะมีความหมายได้หลายความหมาย ดังนี้ หมายถึงปี (เวลา 12 เดือน) ปี แปลว่า อ้วน (เน้นเสียงหนัก) แปลว่า ปลีกกล้วย (เสียงต่ำลง) หรืออย่างคำว่า “ลูกสะใภ้” ไม่อาจจะเขียนคำออกเสียงในภาษาไทยให้ตรงได้ จะเขียนอย่างใกล้เคียงก็เพียง ลูกเป้า เท่านั้น	และรู้เรื่องเกี่ยวกับภาษาไทยทรงดำและฟังได้น้อยมาก
พิธีแปงขวัญ	พิธีทำขึ้นเพื่อให้เกิดขวัญและกำลังใจ เช่น ยามเจ็บไข้ได้ป่วย เพราะในอดีตไม่มีโรงพยาบาล ผู้ทำพิธีจะเป็นหมอเสนหรือเป็นผู้หญิง เรียกว่า “แม่ मद”	มีการทำแปงขวัญในช่วงปลูกเรือนไทยดำ เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ รวมทั้งเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยดำ ผู้ทำพิธีในชุมชนเหลือเพียงหมอเสน
พิธีศพ	เมื่อคนตายในหมู่บ้านจะมีการยิงปืนขึ้นฟ้า 3 นัด เพื่อเป็นสัญญาณบอกกล่าวกับชาวบ้าน ให้ทุกคนจะหยุดงานจนกว่าจะเอาศพไปฝัง ศพแต่งตัวด้วยชุดเสื้อผ้าของคนไทยทรงดำ บรรดาญาติผู้ตายก็จะใส่ “เสื้อฮี” เพื่อแสดงให้รู้ว่าเป็นญาติของคนตาย และเป็นการแสดงความเคารพต่อพ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา และยาย	ชาวไทยทรงดำจะทำพิธีกรรมผสมผสานกับศาสนาพุทธ โดยเปลี่ยนรูปแบบจากการฝังศพเป็นการเผาศพ แต่ในพิธีกรรมตามแบบไทยทรงดำโดยเฉพาะการเปลี่ยนเสื้อผ้าให้คนตายได้ใส่เสื้อฮี ยังคงเป็นเรื่องสำคัญมาก เพราะชาวไทยทรงดำเชื่อว่าคนตายถ้าคนตายได้ใส่เสื้อฮี จะทำให้ดวงวิญญาณไปไม่ถึงบรรพบุรุษ ส่วนคนที่ยังมีชีวิตก็ใช้เสื้อฮีเป็นประจำเพราะเป็นการแสดงให้รู้ว่าเป็นญาติของคนตาย ถือเป็นการให้ความเคารพผู้เป็นพ่อเป็นแม่ ปู่ ย่า ตา ยาย หากไม่ใส่หากเป็นคนนอกมาพบเห็นเข้าจะโดนตีฉีฉินินทาว่าพ่อแม่ปู่ย่าตายายไม่สั่งสอน
พิธีเสนเรือน	พิธีเลี้ยงผีบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว นิยมทำ 2-3 ปีต่อครั้ง จะจัดตามความพร้อมของแต่ละบ้าน คนทำพิธีจะเป็นหมอเสน ในวันทำพิธีเสนเรือนญาติมิตรที่เป็นผีเดียวกันก็จะแต่งการด้วยเสื้อ “ฮี” มาพร้อมหน้ากันเอาเหล้า ข้าวสาร และหมากพลู	พิธีเลี้ยงผีบรรพบุรุษ มักนิยมทำ 2-3 ปีต่อครั้งตามความพร้อมของแต่ละบ้าน คนทำพิธีเสนเรือนมีเพียง คุณลุงคุณ บัวแก้ว (หมอเสนผู้น้อย) แต่ถ้าเป็นตระกูลผู้ท้าวต้องมีหมอมามาจากจังหวัดราชบุรี ส่วนญาติที่มาร่วมงานแต่งกายด้วยชุด “ฮี” มาร่วมงาน
พิธีฟ้อนแคน	การฟ้อนแคนจะจัดขึ้นในเดือน 5 ของทุก ๆ ปี และมีการสาธิตการเล่นลูกช่วง (ลูกมะก๊อน) ส่วนการฟ้อนแคนจะมีการเป่าแคนและร้องเพลงประกอบในขณะฟ้อน เรียกว่า “บทขับ” โดยมี “หมอขับ” เป็นผู้ร้องลำน้า ฝ่ายหญิงเรียกว่า “แม่ขับ” ฝ่ายชายเรียกว่า “พ่อขับ” และขับร้อง	การฟ้อนแคนมักจัดในช่วงวันสงกรานต์ของทุกปี โยชุมชนไทยทรงดำในแต่ละจังหวัดจะสลับหมุนเวียนกันจัดงาน ฟ้อนชาวไทยทรงดำจะสวมชุดไทยดำมาร่วมงาน และมีการสาธิตการเล่นลูกช่วง (ลูกมะก๊อน) เพื่อส่งเสริมให้มีการฟื้นฟูประเพณีวัฒนธรรม

	ด้วยภาษาไทยดำ ในการเข้าร่วมกิจกรรมทุกคน จะแต่งกายด้วยชุดไทยดำ ฝ่ายหญิงจะนุ่งผ้าลายแดงโมพาดผ้าเปียวถ้าเป็นผู้สูงอายุมักคาดผ้าฮ้างนม (ผ้าคาดอก) และห่มผ้าเปียวสีต่าง ๆ ฝ่ายชายจะใส่เสื้อโตหรือเสื้อโท นุ่งส้วงฮี	กลับสู่ชุมชน
การแต่งกาย	กางเกงเอวกว้างแบบกางเกงจีน การตัดเย็บคล้ายกางเกงจีน เรียกว่า ส้วงขาเต้นหรือส้วงก้อม และใส่เสื้อฮีชาย เป็นเสื้อชุดใหญ่หรือชุดพิธี สำหรับใส่งานพิธีเฉพาะ เช่น พิธีเสนเรือน งานศพ ตัดเย็บด้วยด้ายสีดำประดับตกแต่งด้วยเศษผ้าไหมชิ้นเล็ก ๆ สีแดง ส้ม ขาว เขียว ตรงชายสาบเสื้อปลายแขนและใต้รักแร้ การแต่งกายของผู้หญิงจะสวมผ้าซิ่นเป็นผ้าถุงสีดำ พื้นมีลายสีขาวขนาดเล็กยาวตามแนวตั้ง ทอด้วยเส้นด้ายสีดำกลับสีขาวหรือสีฟ้าอ่อน เรียกว่าผ้าถุงลายแดงโม ส่วนเสื้อก้อมหญิงจะเป็นเสื้อแขนยาวทรงกระบอกตัวเสื้อเย็บเข้ารูปคอตั้งผ้าหน้าตลอด ติดกระดุมเงินถี่เรียง 11 เม็ด และมีเสื้อฮีซึ่งเป็นเสื้อประจำตัวของหญิงไทยทรงดำเป็นเสื้อคลุมยาวถึงเข่าแขนยาวกว้าง คอแหลม ใช้ใส่ในพิธี เช่น งานศพของญาติสามี พิธีเสนเรือนบ้านตนเอง ฟ้อนแคนโยนลูกช่วงของหนุ่มสาว	การสวมใส่ชุดไทยทรงดำในชีวิตประจำวัน จะใส่ในบางวาระโอกาส เช่น วันสงกรานต์ พิธีกรรมที่วัด การออกบูทแสดงทางวัฒนธรรม ส่วนในงานพิธีกรรม เช่น พิธีเสนเรือน งานศพ บรรดาญาติมิตรจะรวมใจกันใส่ชุดเสื้อ “ฮี”

จากตารางที่ 1 พบว่า เมื่อนำภาษาและวัฒนธรรมไทยทรงดำมาตรวจวัดพัฒนาการจากอดีตจนถึงปัจจุบันแล้วพบว่า มีทั้งส่วนที่ปรับตัวไปและส่วนที่ถูกคัดเลือกให้มีการสืบทอดมาในแต่ละช่วงเวลา โดยเฉพาะพิธีกรรมเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องผีแถนหรือผีบรรพบุรุษ ผ่านรูปแบบของพิธีศพและพิธีเสนเรือน ทำให้ชุดเสื้อ “ฮี” ยังคงทำหน้าที่แสดงความกตัญญูแก่บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ในขณะที่การแต่งกายในชีวิตประจำวันถูกลดทอนลงเนื่องจากปัจจัยการผลิตที่ไม่เอื้อต่อการตัดเย็บจึงมีวิวัฒนาการวัฒนธรรมจากภายนอกเข้ามาเจือปน และมีการเผยแพร่วัฒนธรรมไปสู่ภายนอกมากขึ้น เช่น งานแสดงเปิดงานในจังหวัด รายการโทรทัศน์ สถาบันการศึกษาและงานแสดงโชว์ต่างประเทศ เป็นต้น ซึ่งการขยายดังกล่าวเป็นผลพวงมาจากการที่ชุมชนได้มีการเปิดกว้างมากขึ้น ประกอบกับมิติด้านเศรษฐกิจและเทคโนโลยีคอยเกื้อหนุนอยู่ให้เกิดการปรับตัว

กลยุทธ์การจัดการเครือข่ายความเข้มแข็งด้านการใช้ภาษาและวัฒนธรรมไทยทรงดำในจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ภาษาและวัฒนธรรมไทยทรงดำ จ.สุราษฎร์ธานี เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่อพยพย้ายถิ่นฐานมาอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลายาวนาน ดังนั้นการบริหารจัดการเครือข่ายหรือคนจำนวนมาก จึงมีความจำเป็นต้องใช้กลยุทธ์ที่ดีและมีความหลากหลาย โดยมีกลยุทธ์เป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับการอนุรักษ์และพัฒนาการใช้ภาษาและวัฒนธรรมไทยทรงดำให้สอดคล้องกับสังคมที่แปรเปลี่ยนไป ดังตารางที่ 2 ต่อไปนี้

ตารางที่ 2 สรุปกลยุทธ์การจัดการเครือข่ายความเข้มแข็งด้านภาษาและวัฒนธรรมไทยทรงดำในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

กลยุทธ์การจัดการเครือข่ายความเข้มแข็งด้านภาษาและวัฒนธรรมไทยทรงดำในจังหวัดสุราษฎร์ธานี	
ภาษาและวัฒนธรรมไทยทรงดำ	กลยุทธ์การจัดการเครือข่าย
ภาษา พิธีแปงขวัญ พิธีศพ พิธีเสนเรือน การแต่งกาย การฟ้อนแคน	1. กลยุทธ์เชื่อมร้อยความรู้สึกร่วมกัน ผ่านทางการแต่งกาย และการประกอบพิธีกรรม ชาวไทยทรงดำก็แสดงตัวตนร่วมกันในลักษณะมีเป้าหมายแห่งสำนึกหรือความรู้สึกร่วมกันถึงความภาคภูมิใจในชาติพันธุ์ของตนไว้ 2. กลยุทธ์การรักษาและขยายอัตลักษณ์ของชุมชน ภาษาและวัฒนธรรมไทยทรงดำทุกประเภท เป็นส่วนหนึ่งในการสืบทอดความหมายร่วมกันซึ่งบ่งชี้ถึงตัวตนของคนไทยทรงดำ เช่น การแต่งกายประกอบการแสดงรำในชุดไทยดำรำพัน หรือการนำลวดลายผ้าไปทำเป็นสินค้าทางวัฒนธรรม ทำให้วัฒนธรรมเหล่านี้ได้เผยแพร่ออกไปสู่สังคมภายนอก 3. กลยุทธ์สืบทอดความเชื่อ กรณีของ “เสื่อฮี” เป็นตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมในการสร้างความเชื่อในการกลับไปยังมาตุภูมิเดิมของชีวิตหลังการตายที่มีการลงรหัสในเรื่องความเชื่อที่ฝังรากลึกผ่าน การปฏิบัติมาอย่างยาวนาน จึงส่งผลต่อการสืบทอดวัฒนธรรม 4. กลยุทธ์การบริหารจัดการเครือข่าย การใช้ภาษาและวัฒนธรรมไทยทรงดำ จ.สุราษฎร์ธานี เป็นเครือข่ายที่มีกลุ่มคนจำนวนมากอยู่ร่วมกันจนเกิดเป็นเครือข่าย ซึ่งการบริหารจัดการเครือข่าย จึงมีความจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการเครือข่ายเป็นไปเป็นตามระบบ ซึ่งประกอบด้วย ความยืดหยุ่น ความเสมอภาค ความเป็นอิสระ และการมีเป้าหมายที่ชัดเจน 5. กลยุทธ์การสร้างรายได้ ท่ามกลางการทำงานภายใต้ภาวะเศรษฐกิจ ในการบริหารจัดการวัฒนธรรมเพื่อเพิ่มคุณค่าหรือมูลค่าของวัฒนธรรมด้วยการนำลวดลายผ้ามาพัฒนาเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมออกสู่สังคมภายนอก เช่น กระเป๋า พวงกุญแจ ซองใส่มือถือ ลายหน้าหมอน เป็นต้น

จากตารางที่ 2 พบว่า กลยุทธ์การจัดการเครือข่ายความเข้มแข็งด้านภาษาและวัฒนธรรมไทยทรงดำใน จ.สุราษฎร์ธานี เป็นเครือข่ายที่มีจำนวนคนที่ต้องบริหารจัดการค่อนข้างมาก ดังนั้นการที่จะให้บุคคลทั้งหมดที่อยู่ร่วมกันโดยมีจุดประสงค์เดียวกันคือสืบสานวัฒนธรรมและสร้างรายได้ จึงมีความจำเป็นที่ต้องมีกลยุทธ์หรือวิธีการมีส่วนร่วมที่ดี ซึ่งกลยุทธ์เครือข่ายด้านภาษาและวัฒนธรรมไทยทรงดำ ประกอบด้วย 5 ประการด้วยกัน ประการแรก กลยุทธ์เชื่อมร้อยความรู้สึกร่วมกัน ผ่านทางการแต่งกาย และการประกอบพิธีกรรม โดยมีเป้าหมายแห่งสำนึกหรือ

ความรู้สึกร่วมกันถึงความภาคภูมิใจในชาติพันธุ์ของตนเอง ประการที่สอง กลยุทธ์การรักษาและขยายอัตลักษณ์ของชุมชน เช่น การแต่งกายประกอบการแสดงรำในชุดไทยดำรำพัน หรือการนำลวดลายผ้าไปทำเป็นสินค้าทางวัฒนธรรม ทำให้วัฒนธรรมเหล่านี้ได้เผยแพร่ออกไปสู่สังคมภายนอก ประการที่สาม กลยุทธ์สืบทอดความเชื่อ กรณีของ “เสื้อฮี” เป็นตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมในการสร้างความเชื่อในการกลับไปยังมาตุภูมิเดิมของชีวิตหลังการตายที่มีการลงรหัสในเรื่องความเชื่อที่ฝังรากลึกผ่านการปฏิบัติมาอย่างยาวนาน จึงส่งผลต่อการสืบทอดวัฒนธรรม ประการที่สี่ กลยุทธ์การบริหารจัดการเครือข่าย มีความจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการเครือข่ายเป็นไปเป็นตามระบบ ซึ่งประกอบด้วย ความยืดหยุ่น ความเสมอภาค ความเป็นอิสระ และการมีเป้าหมายที่ชัดเจน และประการสุดท้าย กลยุทธ์การสร้างรายได้ วัฒนธรรมด้วยการนำลวดลายผ้าเข้ามาพัฒนาเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมออกสู่สังคมภายนอก เช่น กระเป๋า พวงกุญแจของใส่มือถือ ลายหน้าหมอน เป็นต้น

รูปแบบการสร้างเครือข่ายความเข้มแข็งด้านการใช้ภาษาและวัฒนธรรมไทยทรงดำในจังหวัดสุราษฎร์ธานีในการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมท้องถิ่น เครือข่ายที่เกิดจากการรวมตัวกันของสมาชิกชุมชนไทยทรงดำ ชมรมผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน สถาบันการศึกษาและวัด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแลกเปลี่ยนรู้ความคิด ประสบการณ์ การดำเนินกิจกรรมร่วมกัน การร่วมติดตาม ควบคุม และตรวจสอบกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งสามารถแบ่งการมีส่วนร่วมได้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 รูปแบบการสร้างเครือข่ายความเข้มแข็งด้านการใช้ภาษาและวัฒนธรรมไทยทรงดำในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

รูปแบบการสร้างเครือข่ายความเข้มแข็งด้านการใช้ภาษาและวัฒนธรรมไทยทรงดำ จังหวัดสุราษฎร์ธานี	
ภาษาและวัฒนธรรมไทยทรงดำ	รูปแบบการสร้างเครือข่าย
ภาษา	โรงเรียน มีการสร้างเครือข่ายการสอนภาษาไทยทรงดำให้กับลูกหลานชาวไทยทรงดำเพื่อเป็นการสืบทอดและอนุรักษ์ภาษาไทยทรงดำที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของตนเองในโรงเรียนต่าง เช่น โรงเรียนบ้านนาสาร โรงเรียนควนสุบรรณ โรงเรียนพุนพินพิทยาคม โรงเรียนบ้านไทรงาม และมีนักศึกษาสาขาภาษาไทยคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ไปศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับภาษาของชาวไทยทรงดำในจังหวัดสุราษฎร์ธานี และจะมีการจัดทำหนังสือภาษาไทยทรงดำเพื่อเป็นการอนุรักษ์ภาษาไทยทรงดำต่อไปในอนาคตและมีลูกหลานชาวไทยทรงดำสนใจมาเรียนเป็นอย่างมาก และลูกหลานชาวไทยทรงดำก็สนใจและมีความภาคภูมิใจที่บรรพบุรุษชาวไทยทรงดำได้สร้างภาษาไว้ให้ชาวไทยทรงดำได้เรียนรู้
พิธีศพ	บ้าน ผู้ที่เป็นเชยจะต้องเป็นแม่งานในการจัดทำพิธีศพแล้วยังต้องเปลี่ยนเสื้อผ้าให้กับคนตายได้ใส่ “เสื้อฮี” เพราะคนไทยทรงดำเชื่อว่าถ้าคนตายได้ใส่เสื้อฮีจะทำให้ดวงวิญญาณกับไปเผ่าเถาที่มาตุภูมิเดิม ส่วนบรรดาญาติที่ใช้เสื้อฮีเป็นการแสดงให้เห็นว่าเป็นเครือญาติผู้ตาย ถือเป็นการให้ความเคารพผู้เป็นพ่อแม่ ปู่ ย่า ตา ยาย หากไม่ใส่เมื่อคนภายนอกมาพบเห็นเข้า จะโดนติฉินนินทาได้ว่าไม่ได้รับการอบรมสั่งสอน

พิธีเสนาเรือน	บ้าน ในวันทำพิธีเสนาเรือน ญาติมิตรที่เป็นผีเดียวกันก็จะแต่งการด้วยเสื้อ “ฮี” มาพร้อมหน้ากันเอาเหล้า ข้าวสาร และหมากพลู แล้วเอาหมูทั้งตัวไปที่ห้องผีเรือน (กะล่อหอง) จัดเข้าไปวางไว้ให้พร้อม ถ้ามีแขกมากก็เก็บไว้ทำกับข้าวเลี้ยงแขกและไหว้ในเวลากลางวันด้วย
การแต่งกาย	1) โรงเรียนไทรงาม เป็นโรงเรียนของชุมชนไทยทรงดำ ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ในเรื่องภาษาไทยทรงดำและการเรียนหัตถกรรมลวดลายผ้าไทยทรงดำที่สำคัญแห่งหนึ่ง โดยโรงเรียนบ้านไทรงามได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของวัฒนธรรมท้องถิ่น จนทำให้บรรจุเข้าเป็นส่วนหนึ่งของวิชาเรียนในโรงเรียนและเชิญครูภูมิปัญญาชาวไทยทรงดำสามารถถ่ายทอดวัฒนธรรมของตนเองออกมาในรูปแบบลวดลายผ้า ด้วยการมีหลักสูตรการสอนใน “โครงการหัตถกรรม” ของโรงเรียนบ้านไทรงาม และ “โครงการหัตถกรรมไทดำ” ของสสส. โดยการเรียนรู้การสอนของครูภูมิปัญญาอายุป้อย ทองยอด และยายวงษ์ สระทองแป้น ครูภูมิปัญญาสอนทำลวดลายผ้าให้กับเยาวชนชาวไทยทรงดำได้เรียนรู้รากเหง้าของตนเอง และมีครูศักรินทร์ ทิพย์พินิจ ครูผู้ดูแลกิจกรรมของทางโรงเรียนบ้านไทรงาม พร้อมทั้งดูแลโครงการหัตถกรรมไทยทรงดำประดิษฐ์ มีการเรียนการสอนในช่วงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 2) เครือข่ายยุวชนสร้างสรรค์ สุราษฎร์ธานี (สสส.) เครือข่ายยุวชนสร้างสรรค์สุราษฎร์ธานี ของสำนักงานส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) เข้ามามีส่วนในการจัดตั้ง “โครงการสืบสานภูมิปัญญาไทดำ บ้านทับชัน” และสร้างเสริมเครือข่ายในลักษณะของ “พื้นที่ในการแสดงวัฒนธรรม” โดยเฉพาะการเข้าเยี่ยมกิจกรรมของแต่ละชุมชน ซึ่งมีหลายโครงการเข้ามาร่วมแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม เช่น กลุ่มเด็กและเยาวชนอนุรักษ์ภูมินิเวศลุ่มน้ำคลองยันเข้ามาศึกษาดูงานของโครงการสืบสานภูมิปัญญาไทดำ 3) วัฒนธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี ปัจจุบันภาครัฐและเอกชนได้เข้ามาหนุนเสริมในการจัดกิจกรรมที่เป็น การอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมประจำท้องถิ่น เพื่อให้เยาวชนรุ่นหลังได้มีความรักและหวงแหนในรากเหง้าของตนเอง ทั้งนี้ทางสรรพสินค้าเซ็นทรัล สุราษฎร์ธานีและสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีส่วนในการสร้างเสริมเครือข่ายในลักษณะของ “พื้นที่ในการแสดงวัฒนธรรม” โดยเฉพาะการออกบูทจัดงานตลาดประชารัฐ
	4) วัดดอนมะลิ วัดดอนมะลิเป็น “วัดประจำชุมชน” ของชาวไทยทรงดำจึงได้สานสร้างพื้นที่ตัวตนผ่านทางการแต่งกายตามแบบฉบับของคนไทยทรงดำ เช่น วันออกพรรษาหรือวันตักบาตรเทโว วันอาสาฬหบูชา เป็นต้น

	5) งานสืบสานวัฒนธรรม (วันสงกรานต์) ในชุมชนไทยทรงดำ ชาวไทยทรงดำได้ร่วมกันแต่งกายด้วยชุดไทยทรงดำ โดยอาศัยพื้นที่วัดผ่านงานประเพณีสงกรานต์เพื่อสร้างความรู้สึกร่วมกันของพี่น้องชาวไทยทรงดำ และสะท้อนให้เห็น “การร่วมแรงร่วมใจ” แล้วยังช่วยสร้างสายสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างชาวไทยทรงดำในพื้นที่อื่น ๆ อีกด้วย ชาวไทยทรงดำจึงหมุนเวียนกันจัดงานประเพณีวัฒนธรรมไทยทรงดำในลักษณะ “ขอแรง” จากชาวไทยทรงดำคนอื่น ๆ แล้วหลังจากได้รับการ “ช่วยแรง” ด้วยการหมุนเวียนไปกลับคืน
พิธีแปงขวัญ	บ้าน เป็นพิธีสำคัญของชาวไทยทรงดำทำขึ้นเพื่อให้เกิดขวัญแลกำลังใจเช่นเมื่อคนในบ้านเจ็บไข้ได้ป่วยขึ้นมา เพราะในสมัยก่อนไม่มีโรงพยาบาล การทำพิธีแปงขวัญจึงเปรียบเสมือนการให้กำลังใจแก่ผู้เจ็บป่วย ผู้ทำพิธีจะเป็นหมอเสนาหรือเป็นผู้หญิงก็ได้ ถ้าเป็นผู้หญิงชาวไทยทรงดำจะเรียกว่า “แม่มัด” เมื่อมีการทำพิธีแปงขวัญจะมีญาติพี่น้องลูกหลานมาจัดเตรียมอาหารอุปกรณ์ ในการใช้ประกอบการทำพิธี

จากตารางที่ 3 พบว่า รูปแบบการสร้างการใช้ภาษาและวัฒนธรรมไทยทรงดำ จ.สุราษฎร์ธานี ทำให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมของเครือข่ายได้จำแนกออกเป็น 5 ประเภท คือ ประเภทแรก การใช้ภาษา มีการบรรจุเข้าเป็นส่วนหนึ่งในการเรียนการสอนเข้าสู่โรงเรียนบ้านไทรงาม และเป็นการสร้างการเรียนรู้ให้กับองค์กรภายนอก เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ประเภทที่สอง พิธีศพ ประเภทที่สาม พิธีแปงขวัญ ประเภทที่สี่ พิธีเสนเรือน มักกระทำกันที่บ้าน โดยพี่น้องไทยทรงดำจะรวมใจกันสวมใส่ชุด “ฮี” เข้าร่วมพิธี และประเภทที่ห้า การแต่งการ แบ่งออกเป็น 5 ประการ เช่น โรงเรียนบ้านไทรงาม กลุ่มเยาวชนสร้างสรรค์ (สสส.) วัฒนธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี วัดดอนมะลิและงานสืบสานวันธรรมวันสงกรานต์ ชาวไทยทรงดำได้ร่วมกันแต่งกายด้วยชุดไทยทรงดำ โดยอาศัยพื้นที่ต่าง ๆ เหล่านี้ในการสร้าง “การร่วมแรงร่วมใจ” แล้วยังช่วยสร้างสายสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างชาวไทยทรงดำในพื้นที่อื่น ๆ อีกด้วย

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาที่ได้จากการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล มีข้อค้นพบที่สามารถนำมาอภิปรายผลในเรื่องการสร้างเครือข่ายความเข้มแข็งผ่านการใช้ภาษาและวัฒนธรรมไทยทรงดำ จังหวัดสุราษฎร์ธานีให้ยั่งยืน โดยสามารถแบ่งการมีส่วนร่วมผ่านทางเครือข่ายวัฒนธรรมของชาวไทยทรงดำ และองค์กรต่าง ๆ ภายนอก สะท้อนให้เห็นประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ดังนี้

1. การสร้างการตระหนักใน “การเป็นเจ้าของวัฒนธรรม” โดยกระบวนการดังกล่าว สามารถเกิดขึ้นได้ผ่านการแสดงความคิดเห็นของชาวไทยทรงดำในด้านภาษาและวัฒนธรรม โดยการจัดให้มีประเด็นการแสดงความคิดเห็นในการเรียนภาษาและลดทอนผ้าเข้าเป็นส่วนหนึ่งในการเรียนการสอนสู่โรงเรียนบ้านไทรงาม การจำหน่ายสินค้าทางวัฒนธรรม การแต่งกายเข้าร่วมกิจกรรมทั้งในและนอกชุมชน รวมถึงความภาคภูมิใจในชุมชนของตน ซึ่งจากการตระหนักในการเป็นเจ้าของชุมชนนั้นได้ยืนยันให้เกิดความผูกพันของคนและชุมชน และรวมไปถึงความหวงแหนในวัฒนธรรมของชุมชนของตน และนำไปสู่การเกิดขบวนการหรือกลุ่มหนึ่งตระกูลในนาม “โครงการเยาวชนสร้างสรรค์ไทดำ” ที่จะเข้ามาจัดการกับปัญหาทางวัฒนธรรม จากการศึกษาพบว่าภาษาและวัฒนธรรมนั้นมีความสำคัญต่อการสืบทอดมรดกให้แก่วัยรุ่นชาวไทยทรงดำในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี

2. โอกาสในการเข้าถึงสื่อของคนในชุมชน เดิมทีการภาษาและวัฒนธรรม มักจะจำเพาะไว้เฉพาะรุ่นผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน ทั้งนี้ จะพบว่าปัจจุบันมีกลุ่มองค์กรที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง เจ้าอาวาสวัด ครูในสถาบันการศึกษา ผู้นำในฝ่ายบริหารหรือการเข้ามาสนับสนุนขององค์กรภายนอก เช่น องค์กรพัฒนาทั้งทางภาครัฐและเอกชนต่าง ๆ ร่วมกับอีกหลายส่วนในชุมชน โดยการวางแผนดำเนินการจัดกิจกรรมและจัดหาพื้นที่ในการแสดงผลงานทางวัฒนธรรมให้กับคนในชุมชน อย่างไรก็ตาม การดำเนินการลักษณะเช่นนี้ก็นับว่าเป็นประโยชน์กับชุมชนในการร่วมสืบสานวัฒนธรรม แต่เพื่อให้เกิดผลในด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนมากขึ้น ควรที่จะคำนึงถึงการเข้าถึงสื่อของคนในชุมชนไม่เพียงแต่เป็นผู้ชมหรือดูเท่านั้น แต่ควรหาแนวทางในการเรียนรู้วัฒนธรรมร่วมด้วย เช่น การจัดหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมไทยทรงดำบรรจุเข้าไปในสถาบันการศึกษา

3. การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนต่อการดำเนินกิจกรรมทางด้านภาษาและวัฒนธรรมไทยทรงดำ ในทุกระดับ กล่าวคือ การแบ่งระดับการมีส่วนร่วม เช่น ส่วนของคนในชุมชนทั้งหมด ส่วนของการเป็นผู้ผลิตสื่อต่อลมหายใจให้กับวัฒนธรรม หรือที่เรียกว่า “เครือข่ายชุมชนไทยทรงดำ” ซึ่งสาระของการเป็นเจ้าของวัฒนธรรม ต้องเป็นสมาชิกในชุมชนที่ร่วมกันอนุรักษ์ โดยร่วมเป็นผู้เลือกพื้นที่ให้การใช้ภาษาและวัฒนธรรม วิธีการนำเสนอ หรือช่องทางการเผยแพร่ รวมถึงการเข้ามามีบทบาทในการผลิตและประเมินผล ส่วนอันดับสุดท้ายคือ ผู้วางแผนและนโยบาย อาจขึ้นอยู่กับความสำเร็จของชุมชน กล่าวคือ หากประชาชนเห็นถึงพลังของความร่วมมือ ภายหลังชุมชนก็จะเป็นผู้ร่วมที่เกิดขึ้นในอนาคตได้ และการจัดสรรงบประมาณ กำหนดวันเวลาในการดำเนินงาน และที่สำคัญ ชุมชนมีพื้นฐานในการทำงานด้านวัฒนธรรมที่จะนำไปใช้จัดการกับปัญหาวัฒนธรรมการใช้ภาษาและวัฒนธรรมไทยทรงดำในท้องถิ่นของตนเอง

4. การมีส่วนร่วมในการประเมิน เป็นขั้นตอนสุดท้ายของการจัดกิจกรรมส่งเสริมการใช้ภาษาและวัฒนธรรมไทยทรงดำที่นับว่าสำคัญขั้นตอนหนึ่ง เนื่องจากการดำเนินการได้อย่างสมบูรณ์แบบก็ต่อเมื่อมีการประเมินผลว่ามีประโยชน์อย่างไร อีกทั้งเป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาเพื่อการจัดกิจกรรมหรือโครงการเกี่ยวกับการใช้ภาษาและวัฒนธรรมไทยทรงดำในอนาคต

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตของพื้นที่เฉพาะเครือข่ายการใช้ภาษาและวัฒนธรรมไทยทรงดำ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งเป็นเพียงเครือข่ายหนึ่งในจังหวัดสุราษฎร์ธานีจากบรรดาหลาย ๆ จังหวัดที่มีลูกหลานไทยทรงดำอาศัยอยู่ ดังนั้น เพื่อเป็นการเปิดกว้าง และขยายรายละเอียดเกี่ยวกับเครือข่ายการใช้ภาษาและวัฒนธรรมไทยทรงดำในจังหวัดอื่น และชาติพันธุ์อื่น ๆ ให้มากขึ้น จึงควรมีการศึกษาพร้อมกับเครือข่ายอื่น ๆ ด้วย

2. การศึกษาครั้งนี้จะมีการวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับประเด็นอัตลักษณ์ของผ่านทางวัฒนธรรมของชาวไทยทรงดำ และน่าจะศึกษาในขั้นสูงเพื่อสังเคราะห์ความรู้ที่ได้จากการสกัดอัตลักษณ์ของเครือข่ายวัฒนธรรมไทยทรงดำร่วมด้วย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อวงการวิชาการด้านกลุ่มชาติพันธุ์ของพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานีมากขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับองค์กรเอกชน

1. ควรมีการพัฒนาแนวทางการทำงานขององค์กรเอกชนร่วมกับชุมชน โดยการเน้นในบริบทชุมชน รวมถึงการวางแผนดำเนินงานของชุมชนอย่างสอดคล้องกับปัญหาของชุมชนให้การดำเนินการขององค์กรอยู่บนพื้นฐานการพัฒนาชุมชนหรือมิได้ดำเนินการพัฒนาบนพื้นฐานความต้องการความสำเร็จขององค์กร ทั้งนี้ ผลสำเร็จของการพัฒนาในชุมชน คือ ความสำเร็จขององค์กร

2. บทบาทของการพัฒนาหรือสนับสนุนและเอื้อให้เกิดการจัดการในชุมชน เนื่องจากหลายครั้งที่นักพัฒนาเป็นเสมือนอัศวินม้าขาวที่เข้ามาจัดการปัญหาของชุมชน ชุมชนจึงเป็นฝ่ายรับและช่วยเหลือจากองค์กรภายนอก แต่ไม่เกิดกระบวนการเรียนรู้และการจัดการปัญหาด้วยตนเอง บทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชนจึงควรเป็นผู้เอื้อให้เกิดการพัฒนาในชุมชน สนับสนุนให้ชุมชนเกิดการตื่นตัว มากกว่าการครอบงำชุมชนในแนวคิดในการจัดการปัญหาของชุมชน

ข้อเสนอแนะสำหรับองค์กรท้องถิ่น

1. องค์กรท้องถิ่นควรเปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีโอกาสได้เรียนรู้หลักการปฏิบัติงานอย่างมีส่วนร่วม (PAR) ร่วมให้มากขึ้น เพื่อที่จะเสริมสร้างทักษะและสร้างความรู้ ความเข้าใจในวิธีการดำเนินงาน คนในชุมชนสามารถนำทักษะเหล่านั้นไปใช้ในการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ของคนในชุมชนให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งถือเป็นการพัฒนาศักยภาพของชุมชนที่จะสามารถป้องกัน และแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน

2. ควรสนับสนุนให้มีการเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการใช้ภาษาและวัฒนธรรมไทยทรงดำ เพื่อการพัฒนาของกลุ่มชาติพันธุ์ให้กว้างขวางออกไป เพื่อให้เกิดการขยายผลการนำวัฒนธรรมในรูปแบบของการมีส่วนร่วมในระดับ “เครือข่าย” มาใช้ในการพัฒนาชุมชนต่อไป ทั้งในรูปแบบของเอกสาร ตำรา คู่มือ และรูปแบบของการอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพให้กับวิทยากร (training for trainer) เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ไว้ให้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับระดับนโยบาย

1. รัฐควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรของรัฐที่อยู่ในชุมชนให้มากยิ่งขึ้น เนื่องจากบุคลากรของรัฐเหล่านั้นคือผู้นำการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปสู่ชุมชนในระดับล่าง ซึ่งปัญหาเรื่องวัฒนธรรมหนึ่งตระกูลและปัญหาอื่น ๆ จะได้รับการแก้ไขอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. รัฐควรจัดสรรงบประมาณสนับสนุนให้แก่ชุมชนในด้านการดำเนินงานพัฒนาต่าง ๆ ให้มากขึ้น และควรกระทำอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งตรวจสอบการใช้งบประมาณของผู้รับผิดชอบและมีบทลงโทษหากเจ้าหน้าที่องค์กรท้องถิ่นใช้งบอย่างผิดประเภทและส่อไปในทางทุจริต ทั้งนี้เพื่อที่การดำเนินงานต่าง ๆ จะเกิดความเคลื่อนไหวขึ้นได้จริง และสามารถพัฒนาการดำเนินงานต่าง ๆ ให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

Reference

- Hinwimarn, S. (2009). *Communication Network and the Potential of Community Existence*. Collection of Subject Philosophy, Communication Arts and Communication Theory (Unit 8-15). Nonthaburi. (In Thai)
- lawasriwong, N., Waliphodom, S. & Na Thalang, E. (1995). *Looking at the future: an analysis to change the direction of Thai society*. (4th ed). Bangkok: Amarin Printing and Publishing Company Limited. (In Thai)
- Kaewthep, K. (2006). *Under the sky of education, personal media and communication networks*. Bangkok: The Thailand Research Fund. (In Thai)
- Kettet, B. (1976). *Thai Song Dam ethnic group*. Bangkok: Odeon Store. (In Thai)
- Kingkham, W. (2004). *Locale*. Bangkok: Kasetsart University Document and Text Center. (In Thai)
- Natsupha, C. and Lertwicharn, P. (1998). *Thai Village Culture*. Bangkok: October printing. (In Thai)
- Phongphaibun, S. (2001). *Structure and Dynamic of Southern Culture and Development*. Bangkok: The Thailand Research Fund. (In Thai)
- Phongphaibun, S. (2004). *Culture*. Bangkok: Heart Health. (In Thai)
- Srisuchat, A. (2001). *Ethnic groups (2nd ed)*. Bangkok: Amarin Printing and Publishing. (In Thai)
- Vejviroj, S. (2009). *Identity communication and dressing of Thai Song people in Phunphin District, Changwat. Surat Thani*. Master of Journalism Thesis Faculty of Journalism and Mass Communication Thammasat University. (In Thai)

- Wasasi, P. (1998). *Cultural investment*. In the vision of a cultural expert. (Nor 45-55). Bangkok: Religious Printing House. (In Thai)
- Wasasi, P. (2004). *Development must rely on culture*. Bangkok: Ministry of Culture. (In Thai)

ผู้แต่ง

จิรวรรณ พรหมทอง

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
272 ถ. สุราษฎร์-นาสาร ต.ขุนทะเล อ.เมือง จ.สุราษฎร์ธานี 84100
e-mail : On_Jirawan@hotmail.com

สุวิมล เวชวิโรจน์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
272 ถ. สุราษฎร์-นาสาร ต.ขุนทะเล อ.เมือง จ.สุราษฎร์ธานี 84100
e-mail : suwimon.vat@sru.ac.th